

2019

ETİK GÜNÜ

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
Orman Fakültesi
<http://orman.karabuk.edu.tr>

T.C.

KARABÜK ÜNİVERSİTESİ

ORMAN FAKÜLTESİ

ETİK GÜNÜ (25 Mayıs)

Ahlak ve ahlaklılığın olgusal ve tarihsel olarak yaşanan bir şey olduğu, tek tek her bireyin şu ya da bu ölçüde şekillendirdiği somut bir ahlâki hayatı bulunduğu, bu hayat içinde cisimleşen ahlâki değerler, peşinden koşulan ideallerini söz konusu olduğu kabulleri üzerinde, ahlâk adını verilen söz konusu tarihsel olguya yönelen felsefe disiplini; ahlâkın eylemin pratiği olduğu yerde, eylemin teorisini oluşturan felsefe türü...

Ahlak ve ahlaklılığın olgusal ve tarihsel olarak yaşanan bir şey olduğu, tek tek her bireyin şu ya da bu ölçüde şekillendirdiği somut bir ahlâki hayatı bulunduğu, bu hayat içinde cisimleşen ahlâki değerler, peşinden koşulan ideallerini söz konusu olduğu kabulleri üzerinde, ahlâk adını verilen söz konusu tarihsel olguya yönelen felsefe disiplini; ahlâkın eylemin pratiği olduğu yerde, eylemin teorisini oluşturan felsefe türü.

Etik töre bilimi olarak da bilinir. Etik terimi Belli bir toplumun belli bir döneminde bireysel ve toplumsal davranış kurallarını saptayan ve inceleyen bilim... Bir insanın yaradılışı gereği gerçekleştirdiği davranış'ı dile getiren Arapça hulk sözcüğünün çoğulu olan ahlak terimi, huy, seciye, mizaç anlamlarını çoğul olarak kapsar. Dilimizde kişisel ahlak olarak aktöre, toplumsal ahlak olarak töre ve bilim olarak törebilim terimleriyle karşılanmıştır.

Yunanca "ethos" yani "töre" sözcüğünden türemiştir. Yunan dili. 3000 yıllık bir geçmişi olan Hint-Avrupa dil ailesine ait bir dildir. Antik Yunanca Klasik Yunan uygarlığının dili olarak kullanılmıştır. Modern Yunanca Antik Yunancadan oldukça farklı olmakla beraber köken olarak ona dayanır. Yunanca, Yunan alfabesi kullanılarak yazılır. Modern Yunanca dünyada, çoğu Yunanistan'da yaşayan yaklaşık 12 milyon kişinin anadilidir. Aksiyoloji dalı olan etik, felsefenin dört ana dalından biridir. Yanlışı doğrudan ayırabilmek amacıyla ahlâk kavramının doğasını anlamaya çalışır. Etiğin batı geleneği zaman zaman "ahlâk felsefesi" olarak da anılmıştır. Türkçe "ahlâk bilimi" olarak da anıldığı olmuştur. Ayrıca Felsefe, varlık, anlam ve öz sorunlarının eleştirel bir yaklaşımla araştırılmasına ve varılan sonuçların sistemli bir biçimde

ortaya konmasına yönelik düşünsel etkinlik. Yokluğa karşıt olarak var olan şey. Oluşa karşıt bir şey olarak, değişmeden aynı kalan gerçeklik. Boşluğa karşıt bir şey olarak, mekanda bir yer işgal eden kalıcı gerçeklik.

Türkçede etik sözcüğü ahlak sözcüğü ile eř anlamlı olarak da kullanılır.

İnsan davranışının etiksel temelleri her sosyal bilime yansır: Türkçe, diğer Türk dilleriyle birlikte Altay dil ailesinin bir kolunu oluşturur. Bu ailenin diğer  yeleri Moğolca, Mançu-Tunguzca ve Korecedir. Japoncanın Altay dil ailesinin bir  yesi olup olmadığı konusu tartışılmaktadır.

Antropolojide bir kültürün bir diğeriyle ilişkilendirilmesinde yer alan karmaşıklıklar yüzünden, Antropoloji (Latince : anthropologia "insan bilimi"), insanla ilgilenen birçok bilim dalından biri. Genellikle fiziksel ve kültürel antropoloji olarak ikiye ayrılır. Dünyadaki çeşitli insan topluluklarının doğalcı yaklaşımla betimlenmesi ve yorumlanması olarak tanımlanabilir, ama ne konusu ne de araştırma yöntemleri kendine özgüdür. Tarihten farklılığı, antropolojinin toplumlar, kurumlar, inanç ya da geleneklere ilişkin tarih araştırmalarını dışlamasından değil, belgelere dayanmak yerine insanla

Ekonomide kıt kaynakların paylaştırılmasını içerdiği için, EKONOMİ , İktisat olarak da bilinir, servetin üretimini, bölüşümünü ve tüketimini konu alan toplumsal bilim. İktisat veya ekonomi, üretim, dağıtım, ticaret, tüketim ve hizmet sektörlerini inceleyen bir bilim dalıdır. Dünyada kaynakların sınırlı, insan ihtiyaçlarının sınırsız olması yüzünden, kaynakların daha verimli bir şekilde kullanılabilmesini sağlamak amacıyla kurulmuştur. İktisat, incelediği konulara ve kapsamlara göre dallara ayrılır:

Politika biliminde (siyaset bilimi) gücün tahsisindeki rolü nedeniyle, Sosyolojide grupların dinamiklerinin köklerindeki yeri itibariyle, Sosyoloji, toplumsal ilişkilerin yapısını, nedenlerini ve etkilerini araştıran bilim dalı. İnsanların ve grupların etkileşiminden doğan geleneklerin, toplumsal yapıların ve kurumların harcını oluşturan ya da zayıflamasına yol açan etkenleri, ayrıca grup ve  rş t üyeliğinin

insanlar üzerindeki etkilerini inceler, insan toplumunun temel niteliğiyle, sürekliliğine ve değişimine yol açan çeşitli süreçlerle ilgilenir. Hukukta etik yapıların ilke ve kanunsallaştırılması nedeniyle, kriminolojide etik davranışı öven etik olmayan davranışı kötüleyen hali ve psikolojide de etik olmayan davranışı tanımlayış, anlayış ve tedavi edici rolüyle mevcuttur.

Etik sosyal bilimler dışında kalan çeşitli bilim dallarına da yayılmıştır. Örneğin biyolojide biyoetik adıyla, ekolojide ise çevresel etik adıyla önemli bir yer teşkil eder.

Analitik felsefede, etik geleneksel olarak üç ana alana ayrılır: Meta-etik, Normatif etik ve uygulamalı etik.

Tarihsel Gelişimi ve Farklı Etik Anlayışları

Her ne kadar etik anlayışının tam olarak ne zaman başladığı bilinmese de, dünyanın farklı yerlerinde birçok farklı toplulukta çok eski çağlardan beri etik anlayışının var olduğu bilinmektedir. Dinler tarihi, felsefe tarihi ile antropolojik ve arkeolojik bulgular bunu kanıtlar niteliktedir.

Felsefi etik anlayışına Antik Çağ Çin felsefesinde ve yine Antik Yunan felsefesinde rastlanır. Bu dönemlerde ortaya çıkan felsefi etik anlayışları, ortaya çıktıkları çağ ve bölgenin kültür ve toplumsal yapısıyla yakından ilişkilidir. Demokritos'un aforizmalarından bir kısmı etik sorunlara dairdir. Demokritos'un etik görüşü doğa felsefesine dayanır; materyalist etik anlayışında ölçülü olmak huzur ve dinginliği getirir dinginlik ise mutluluğu ve insanın temel hedefi mutluluktur. Sofistler ise daha farklı ve görelî bir etik anlayışını benimsemiştirler; genel geçer anlamda kabul görebilecek, doğru olabilecek hiçbir ölçü yoktur, her şeyin ölçüsü kişiye bağlı olduğu gibi etiğin ölçüsü de kişiye bağlıdır. Etikte görecelilik ve öznelliği savunan ilk düşünce Sofistlerindir, bu da Sofistlerin etik düşüncesini önemli kılar. Fakat Sofistlerin etik yaklaşımını önemli kılan bir başka nokta da Sofistlerin etik anlayışlarını "özgür yurttaşlarla" sınırlamayıp genelleştirmeleri, kölelerin de erdem sahibi olabileceğini, erdemleri öğrenebileceğini belirtmeleriydi. Oysa Demokritos'un ve daha sonraki birçok ünlü Yunan filozofunun etik

görüşlerinde kölelere yer verilmemiştir; onlar etik açısından gelişemeyecek insanlardır.

Sokrates Sofistlerin göreceliliğine karşı çıkmış, erdemin ve bilginin kaynağının kişinin içinde bulunabileceğini öne sürmüştür. Burada bilgi erdemdi, etik açısından üstün olmak bilgiye dayalıydı. Sokrates'in etik düşüncesi bilgiye dayalı etik düşüncelerinin ilk örneklerindendir.

Platon etik sorunlarını devlet ve toplum kavramlarıyla birlikte ele almıştır; bireysel etikten ziyade toplumsal etik üzerine yoğunlaşmıştır. Platon'un etik anlayışı da çoğu Yunan filozofu gibi soylulara, köle olmayan özgür yurttaşlara yöneliktir. Ona göre toplumun çoğunu oluşturan kitle ahlâklı olma, erdem edinme gibi yeteneklerden yoksundu. Bu nedenle bu toplumsal etikte sınıflar arasında bir "ahlâksal bağ" olduğu söylenemez.

Aristoteles'in etik anlayışı da yine yoğun toplumsal unsurlar barındırmış, dönemin tarihsel ve toplumsal gelişmelerinden de büyük oranda etkilenmiştir. Aristoteles'in etik anlayışındaki en önemli noktalarda biri onun "zoon politikon" kavramıdır. Zoon politikon özgür insandır, toplumsal (sosyal) insandır. İnsan varlığının toplumsal oluşunun kabulü açısından bu ilk adımdı. Aslında Aristoteles de kölelerin diğer vatandaşlarla bir tutulamayacağı fikrindeydi, köleler birer cansız nesneden farksızdılar ona göre de; yine de teorik "zoon politikon" tanımı etiğin tarihsel gelişimi açısından önemlidir. Özünde erdem sahibi olabilme yetisine sahip insan, vasat olursa ideal etik seviyeye ulaşır. İki uç kötü davranışın ortası, vasatı, erdemdir. Örneğin kendini çok küçük görme ile kendini çok büyük görme arasındaki orta nokta, erdemli olan durumdur.

Etik konusundaki fikirleriyle daha farklı bir anlayış ortaya çıkaran ve adından çok söz ettiren bir başka Antik Çağ filozofu da Epiküros'tur. Epiküros'un ateist etik anlayışında, insanlığın amacı hazza ulaşmaktır. Her ne kadar genelde farklı zannedilse de Epiküros'un haz kavramı bedensel hazdan öte acının yokluğudur. Mutluluk kişinin acı, ıstırap, sefalet ve elemenden kurtulmuş olduğu durumdur. Acıdan kurtulmak için önerilen hayat tarzı ise sosyal yaşamdan uzak, münzevi ve sade bir

hayat tarzıdır. Epiküros'un düşüncesinde insan sosyal bir varlık değildir, sosyal bağları onun doğasından gelen doğal oluşumlar değildir.

Antik Çağ'dan sonra Hristiyanlığın Batı'daki yükselişiyle kaynağı ebedi ve ilahi olan bir etik anlayışı yükselişe geçmiştir. Bu dönemdeki en önemli etik anlayışlarından biri Aquinolu Thomas'ın etik anlayışıdır. Bu anlayışta Skolastik felsefenin etik anlayışı ile Hristiyan ahlâk ve erdem görüşleri bir araya gelir. Akılcı bir etik anlayışı olan bu anlayışta irade konusu da irdelenir. Akla dayanan özgür bir irade fikri mevcuttur, akli olumlu davranışlar mümkündür, kişi iyiyi seçerek mutluluğa erişme şansına sahiptir, fakat son noktada gerçek ve nihai mutluluğa ancak Tanrı'nın istemesi ile kavuşulabilir. Bundan sonra uzun bir süre etik sadece Tanrı kaynaklı görüşlere yer vermiştir.

15. yüzyıldan başlayarak bu Tanrı ve din merkezli etik anlayışından kaymalar görülmeye başlar. Örneğin Campanella'nın ütöpik eseri "Güneş Ülkesi" dini etikten öte etik ile günlük bireysel ve sosyal davranışlar arasındaki bağlar vurgulanır. Giordano Bruno dogmatik din etiğine karşı çıkan isimlerdendir. Daha sonraki dönemlerde birçok yazar ve düşünürün eserlerinde din ve dogmadan soyutlanmış, kaynağı zaman zaman hâlâ ilahi olsa da, pratikte ilahiyattan uzaklaşmış, akla dayanan etik anlayışı tekrar yükselişe geçmiştir. Montaigne ve Charron'un çalışmalarında bunun izleri bulunabilir.

Bu dönemin sonlarında felsefi açıdan yerini genişleten İngiliz ampirik düşüncesi etik anlayışlarını da etkiler. Thomas Hobbes geleneksel etik görüşlerine aykırı, materyalist felsefesiyle uyumlu bir etik anlayışına sahiptir. Bireyin öncelikli hedefi kendi varlığını korumak ve sürdürmektir, bencillik insanın doğasında vardır, bu bireysel bencilliğin toplumun çıkarlarıyla örtüşmesi olumlu sonuçlar doğurur bu sebeple bireysel bencillik ile toplumun çıkarının örtüştüğü noktalar erdemlerdir. Bireyin bencil yönelimi ile toplumun çıkarının örtüşmediği ve hatta toplumun çıkarının zarar gördüğü davranışlarsa kötü davranışlardır.

Doğu felsefelerindeki erdem ve ahlâk anlayışına benzer unsurlar taşıyan bir etik anlayışı da ünlü filozof Spinoza tarafından ortaya atılmıştır. Bu anlayışta kişi doğal durumunda tutkularının esiridir,

aklının yardımıyla bu esaretten kurtulabilir. Bu sebeple akli davranmak ile ahlâki davranmak aslında aynıdır. Bilgi vurgusu taşıyan bir etik fikrine sahip olmuş bir başka ünlü filozof John Locke'dir. Ampirik felsefesinden hareketle ahlâki olguların da deneyimlerin ürünü olduğunu ortaya koymuştur.

Bir diğer ünlü filozof Kant ise etiği davranış, eylem ve tutkuların bulunduğu düzlemde değil fenomenlerin ötesindeki düzlemde tanımlar. Kant'ın etik üzerine tanınmış eserleri bulunur; " Pratik Aklın Eleştirisi" ve " Töreler Metafiziği" gibi. Alman filozof Feuerbach ise materyalist bir etik anlayışı ortaya koyar. Hümanist vurgular da taşıyan bu anlayışta birey yaşayışı ve ilerlemesi için diğer birey(ler) ile ilişkiye girmek zorundadır ve bu (sosyal) ilişkiyle "ahlâk" oluşur. Sosyal ilişkilerin olduğu her durumda ahlâk da olur. Feuerbach'ın felsefi "bencillik" tanımı bu etik düşünceye farklı bir açı da katar; bireyin mutluluğu için çabalamasını bencillik olarak kabul etmez ve birey ile genelin çıkarlarının uyumunu garanti edecek "genel bir sevgiyi" tanımlar.

Alman filozof Schopenhauer ise çok daha karamsar bir etik görüşünü benimsemiştir. Varolmanın, yaşamının acıdan ibaret olduğunu savunur; insan istemlerinin esiridir. Bu etik görüşü çeşitli Doğu felsefelerine ve etik görüşlerine büyük benzerlik taşır. Bu etik anlayışından çok daha farklı ve genel düşünceye karşı devrim niteliği taşıyan etik anlayışı ise ünlü Alman filozof Nietzsche'nin etik anlayışıdır. Felsefesindeki "güç" kavramı üzerin inşa ettiği etik anlayışında, çoğu etik anlayışında "erdem" olarak nitelenen birçok davranış "güçsüz" ve dolayısıyla da "olumsuz" olarak nitelendirilmiştir. Nietzsche'nin " üstün insan"ı birçok etik anlayışta "ahlâkî" olarak tanımlanabilecek şekilde değildir. Nietzsche'nin ortaya koyduğu "ahlâk" ve "erdem", geleneksel ahlâkî standartların, "iyi" ile "kötü"nün ötesindedir. "İyi" bireyin gücüne güç katan şey, "kötü" ise onu güçsüz kılan şeydir. Kısacası Nietzsche'nin etik anlayışı ortaya attığı "güç" kavramı temellidir.

ETİK GÜNÜ İLE İLGİLİ BİR YAZI

Bir ülkede etik değerlerin oluşup kök salmasında birinci derecede etkili etmen bireyleri kültürlü uygar insanlar yapmayı amaçlayan eğitim düzeyleri. Ülkemiz açısından içine düştüğümüz olumsuz çarpıcı bir örnek her düzeyde eğitimi bir yabancı dilde yapma çabaları. Kendi anadilinde yapılan eğitimin önemine dikkat çekenlerin yadırgandığı bir düzeye kadar bu olumsuzluğu getirmiş bulunuyoruz. Etik değerlere özen gösterilen ülkelerde hiç kimse kendi ana dilinden bu derece vazgeçmiş gözüküyor. Üstelik hem kendi diline hem de başkalarının anadiline saygıyı önemli bir etik değer sayıyor.

Bizim toplumsal olarak bugün karşı karşıya bulunduğumuz sorun, toplumsal yaşantımızdaki gelişmelerin toplumun geneli için geçerli olacak değer yargılarını oluşturamamış olması. Biz cumhuriyetin kuruluşu ile başlayan Atatürk devrimlerinin yaşamımıza soktuğu değer yargılarına güveniyoruz ve geçerliliğini koruduğuna inanıyoruz. Evrensel düzeyde geçerli olan değer yargılarına dayanan Atatürk ilke ve devrimlerini, teknolojik gelişmelerin günümüzde yaşattığı toplumsal dönüşümler bile eskitememekte.

İnsanoğlu, var oluşuyla birlikte, "ahlâkilik kaygısını" içinde taşımıştır. Kendisini "iyi" ve "kötü" olana dair sorgulamalara tabi tutarak, bunların "ne" olduğu sorusunun cevabını aramıştır. İşte bu aşamada ahlâkilik problemi ile karşılaşmıştır. Çevresinde gördüğü insanlar ve etrafındaki fizik nesnelerle ilişki kurarken karşılaştıklarının, bir takım değerlerle anlam taşıdığını görmüştür. Bu değerler de o insanın ahlâkî kodlarını belirlemiştir. Değerlerin dikkate alınmadığı anlarda, farklı eylem imkânlarıyla karşılaşıldığı zaman, neyi yapmanın doğru olacağına dair çeşitli ikilemler içerisine girilmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu ikilemlerin tabîî bir sonucu olarak da doğru ve iyi olana dair çeşitli tasavvurlar ileri sürülmüştür.

"Doğru" ve "iyi"nin "ne" olması gerektiğine dair bilgiler insanlığın ilk kültürel bulgularına kadar götürülebilir. Çeşitli kabartma resimler, destanlar, yazılı taşlar ve yazılı eserlerde buna dair motifler vardır.

"İyi"nin "ne" olduğu üzerinde durarak diğerk insanlara öncülük eden en önemli kişiler hiç kuşkusuz filozoflar ve peygamberlerdir.

Filozoflar, felsefenin tabiatı gereğı "iyi"nin "ne" olduğunu tartışmakla beraber somut davranış biçimleri vermekten kaçınmışlardır; peygamberler ise, iynin ne olduğu üzerinde durarak, insanlara "model davranış biçimleri" sunmuşlardır. Peygamberler bu misyonlarını vahiy ve vahyi açıklayıcı sözler yoluyla yerine getirmişlerdir. Son peygamber Hz. Muhammed (asm) "Ben güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim." diyerek hayatın bütün alanlarını kuşatan bir değerler sistemi sunmuştur.

Aynı problem bugün de insanlığı meşgul etmektedir. Teknolojinin gelişmesi ve sosyo-ekonomik hareketliliğe bağı olarak daha karmaşık hale gelen gündelik hayatlar, "iyi"nin "ne" olduğu sorusunu cevaplamayı daha da zorlaştırmıştır. İnsanlık, hayatın değışik alanlarında, bu soruya doğru cevaplar bulabilmek için "etik kodlar"a ihtiyaç duymuştur. Bilim adamları, mühendisler, siyasetçiler, hukukçular, tüccarlar, doktorlar, iş adamları ve meslek odaları yaşadıkları problemleri çözebilmek için bir değer yargıları sistemine dayalı teamüller oluşturmuşlardır. Bilgisayar alanında, internet kullanımında, enformasyon teknolojisinde, şirketlerin rekabet alanında ahlâka uygun olanla olmayan bilinmek istenmiştir.

ETİK GÜNÜ NİÇİN KUTLANIYOR?

25 Mayıs tarihi bütün dünyada etik günü olarak kutlanmaktadır. Bizim kültürümüze kavram ve çerçeve olarak farklı olan bu terim son yıllarda ülkemizde de önem kazanmış bulunmaktadır. Bu günün ne anlama geldiğini ve niçin kutlandığını bilmek için öncelikle kısa bir sözlük çalışması yapmak yararlı olacaktır.

Kelime anlamıyla 'etik' Yunanca ethos yani "töre" sözcüğünden türemiştir, özgün Yunanca kullanımı 'Etika'dır, tıpkı politika siyaset bilimi, poetika şiir kuramı, gibi. Felsefenin dört ana dalından biridir. Yanlışı doğrudan ayırt edebilmek amacıyla ahlâk kavramının doğasını anlamaya çalışmaktadır. Bu yönüyle, kendine ait kuralları olsa da, halen de tartışılarak gelişen bir daldır.

Farklı kelimelerle ifade edilen değişik kültürlerde etik kavramı elbette mevcuttur. Nitekim Eski Yunanda olduğu kadar Çin Uygarlığında da Etik tartışılan bir konudur. Bizim kültürümüzde ise daha çok 'ahlak' kavramı merkezli bir etik alanı vardır. Ancak Yunan Felsefesi Etik alanını kelime ve düşünce olarak kuramsallaştıran Felsefe olarak bilinmektedir. Nitekim Etik kavramının bütün dünyada kabul edilen ortak bir kavram olması da bunu göstermektedir.

Ancak tarihsel süreçte uygulama bakımından sistematik etik uygulamalarının Selçuklu Medeniyetinin unsurlarından olan Ahilik örgütünde görüldüğünü belirtmek gerekir. Bilindiği gibi Ahilik, 13. yüzyılda Anadolu'da yaşayan Türklerin, esnaf ve sanatkârlarının birliğini, çalışma ilkeleri ve usullerini oluşturan, çok yönlü bir sosyo-ekonomik Türk kurumudur. Ahi Örgütüne üye olan esnaf ve sanatkarların uymaları gereken bir dizi ahlak ve iş kuralları vardı. Uyulmaması durumunda ağır cezalar da öngörülmüştü.

Etik alanı öylesine geniş bir konudur ki, bazen ne olduğu veya ne anlama geldiği konusunda sağlıklı bir bütünlük de sağlanamayabilir.

Günümüzde farklı etik alanlar bulunmaktadır:

Kürtaj, yasal ve ahlaki meseleler,
Hayvan hakları,

Biyoetik,
İş etiği,
Kriminal adalet,
Çevresel etik,
Feminizm,
İnsan hakları,
Gazetecilik etiği,
Tıbbi etik,
Teknolojik etik,
Faydacı etik,
Faydacı biyoetik, vb.

Bunların yanında, farklı açılardan ele alınan etik başlıkları da söz konusudur: meta etik, normatif etik ve uygulamalı etik yukarıda sayılanlar uygulamalı etik'in alt başlıklarıdır.

Yunan Felsefesinin Arapça tercümeleriyle birlikte Müslüman dünyasında da Yunan tarzı çalışmalar görülmektedir. Erdem etik'i denilen alan daha çok Müslüman dünyasında ilgi görmüş ve geliştirilmiştir.

Yakın çağda bilim ve teknolojinin ilerlemesi, devlet kurumlarının aşırı güç kazanması vb. nedenler etik ilkelerinin oluşturulması ve benimsenmesini gerekli kılmıştır. İlk uygulamalı etik değerlerin tıp, genetik, vb. alanlarda konuşulmaya başlanması ilgi çekicidir. Çünkü diğer insanların üzerinde belirli bir etkileme gücüne sahip kişi veya meslek gruplarının endi iç denetimlerinin olması zorunlu hale gelmiştir. Aksi takdirde, diğer insanlara büyük zararlar verilmesi riski saptanmıştır.

İlk önce Batı dünyasında bilgi ve gücü iç denetime kavuşturmak için etik kuralları oluşturulmaya başlanmıştır. Bu etik kuralları, bazen yasa gücünde bazen de bir meslek grubunun iç denetim ilkeleri olarak ortaya çıkmaktadır. Her iki durumda da, Etik Değerler kuralları bir başka insana ve topluma karşı iç sorumlulukları içermektedir.

Ancak bu alanda tam bir başarı sağlandığını söyleyebilmek zordur. Zira insanoğlunun iyi ve kötü tarafının da gelişimi sonsuzdur. Etik değlerlerin hatırlatılması, bir bilinç oluşturulması için de 25 Mayıs tarihi Etik Günü olarak kabul edilmiştir.

Halen Etik değlerlerin çiğnenmesi durumunda çoğunlukla bu değlerler çiğnenmektedirler. Öngörülen vicdani cezalar son derece yetersizdir. Hukuki cezalar ise son derece edilgen, karmaşık ve her zaman kamu vicdanını tam tamir edici değildir. Zaman içerisinde Etik Değlerlerin, bir tür Etik Yasalar haline dönüştürölmesi de sanırım bundan kaynaklanmaktadır. Fakat bu durumda da Yasaları koyan ve uygulayanların ahlaki davranmaları ihtiyacı yok mudur?

Bu gün dolayısıyla veya alan uzmanlığı itibarıyla araştırma yapanların Etik İnsan ilişkisi ve Ahlak üzerinde de durmaları bu yüzden bir gerekliliktir. Zira Yunan Felsefesi ve Batı Uygarlığı, kuramsal ve hukuki açıdan çok gelişmiş olmakla birlikte, insan ögesine yeterli değeri verebilmiş değildir. Bizim kültürümüzdeki ve inancımızdaki ahlak anlayışı ise hala tarihin derinliklerinden tam olarak bugüne taşınabilmiş değildir.

ETİK HAFTASI ÜZERİNE

Dünya değerlere koşuyor. Kimileri değerleri metada bulurken kimileri de onu gönüllerde buluyor. İnsan değerlere koşuyor. Bu koşuş iyi ve kötünün mücadelesi, bu koşuş iyide kişinin kendisini bulması, bu koşuş maddiyatın asıl değerine kavuşması.

Zaten iyi ve kötü mücadelesi aynı zamanda bir varlık mücadelesi idi! Goethe Faust adlı eserinde onu buluyordu. Mefisto dize geliyordu satırlarda. Filibeli Ahmet Hilmi Amak-ı Hayalle bir başka oluyordu. İyiler onunla huzura kavuşuyordu. İyiler ve kötüler saf saf ayrılıyorlardı. Oluklar çiftti birinden nur akıyordu diğerinden ise kir. Kalpler iyi ve kötü arasında. Tercihler erdemli olma adına. Hep iyilik soluklanmalıydı. Etik yolunda küheylan gibi koşulmalıydı. Etik et ve kemik değildi sadece. O kafa ve ruhun aşkıydı. Madde ve mananın izdivacıydı. Etik yaşanmalı idi ve asıl olanı yani iyi olan değerleri hayata hayat kılmaktı. İyiyi yaşayanlardan olunmalıydı. Davranışlara bu iyilik elbisesi giydirilmeliydi. Ve bu elbisenin kirlenmemesi için yaşama özenle ve etikçe anlam verilmeliydi.

Peki ya kötülük; Kötülük özden uzaklaşmaktı. Çünkü o, gazap, gayz, haset solukluyordu. Onun bulunduğu topraklar çoraktı, kuraktı. Kara bulutlar vardı. Ancak bu bulutlar merhamet yağmurlarına değil ebabil kuşlarına gebe idi. Havada birliktelik soluklanmıyordu. Bu toprakların sakinleri için temel anahtar kelimeler ego, ene ve hep bendi. Her şey ben içindi. Ve her şey saman alevi gibi kaybolup gidiyordu. Topraklar bereketten nasibini alamıyordu. Onlar etikçe yaşayanlar gibi akıllarda belleklerde ve daha da önemlisi gönüllerde yaşamıyordu. Onların kaderi yok olmaktı, unutulmaktı.

İyi değerlerin kötü ile mücadelesinde iyi kazanacaktı. İyi değerlerin temsilcileri bir ressam gibi gönül tuvaline en güzel biçimleri ve şekilleri resmediyorlardı. Bu resim için en güzel renkleri kullanıyorlardı. Ve tuval o kadar güzelleşmişti ki görenler ona hayranla bakıyordu. Bu resim neden bu kadar güzeldi. Çünkü fırçalar iyilik darbelerini vurarak hatları belirliyordu. Bu darbelerle fedakarlık dağ oluyordu. Dağlarda şecaat vardı. Onlar vakur idi. İşi doğru yapmanın huzuru ile başları hep dikti.

Çünkü onlar bu yüce dağ makamına şeref veriyorlardı. Bu makamdan şeref almıyorlardı. Merhamet toprakta kendini buluyordu. Ağaçlar birliktelik solukluyordu. “Ağaç gibi tek ve hür orman gibi kardeşçesine” şiirini terennüm ediyorlardı. Ağaçların dalları eğikti. Çünkü meyveler hem mütevazi hem de olgun idi. Kuşlar en güzel nağmeleri söylüyordu, çünkü diyalog ve tolerans yansıdı bu nağmelere. Gökyüzü engin maviliği ile kapsayıcı idi. Bu gökkubenin altında herkes kendini huzurlu hissediyordu ve adalet içinde yaşıyorlardı. Lonca sisteminin kurucuları gibi ahice yaşıyorlardı. Irmaklar ahenk içinde ağlarcasına akıyorlardı. Fakat bu ağlama sevgi içindi, çorak gönülleri yeşertmek içindi. Tuvalin her objesi o kadar uyumlu idi ki kimse ben demiyordu yalnızca biz diyordu. Bu tuvale yansıyan memleket bizim olmalıydı. Aşk ile iştiaqla bu memleketi korumak gerekirdi. Memleket içinde yaşayan insanlar da elinden belinden dilinden emin olunan insanlar idi ancak yine de dış müdahalelere karşı güvenlik tedbirleri iyice alınmalı idi. Bu memlekete kötü değerler girmemesi için sınır taşları koyulmalı idi. Ve tuvalin şekli böylece verilecek ve şahane bir resim ortaya çıkacaktı.

Şimdi sıra onu tüm resimlerin sergilendiği gönüller sergisinde göstermekti. Sergiye katılanlar bu resmi görmekten kendilerini alamadılar. Herkes bu resmin güzelliğinden bahsediyordu. Sergiye katılanların arasında kötü değerlerin temsilcileri de var idi. Onlar da lal kesilmişti bu resim karşısında. “Acaba bu tuvalin yansıdığı tablonun etiket fiyatı ne olmalı diye” sürekli olarak ressamı soru yağmuruna tuttular. Gönül ressamı ise bu sorulardan hiç bıkmadan sadece şunu söylüyordu;

“Etiket değil etik.”

NELER YAPMALIYIZ?

Birey olarak hiç birimiz yalnız yaşamıyoruz. İnsan var oluşundan beri yapısı icabı varlığını devam ettirebilmek için diğer insanlarla ilişki kurmaya mecburdur. İnsanoğlu tarihin her aşamasında diğer bireyler, toplum, kurumlar ve çevre ile ilişki içerisinde oldu ve olmaya da devam ediyor. Bu ilişkilerin sağlıklı bir biçimde devam edebilmesi için ihtiyaç duyulan düzenlemelerin çok az bir kısmı “yazılı hukuk” tarafından sağlanabilmektedir. Ancak yazılı hukuk sistemleri tarafından düzenlenemeyen ilişkilerin bireye, topluma ve çevreye zarar vermemek sadece bireylerin taşıdığı etik veya ahlaki değerlerden doğan ilkelerle ve erdemlerle mümkün olabilmektedir.

Bununla birlikte bugün hepimizin şahit olduğu şudur ki, bireyin bilgisiz, bilinçsiz veya sorumsuz olarak hareket etmesinden ötürü bireyler topluma ve çevreye ciddi zararlar verebilmekte, ciddi bir yozlaşma ve beraberinde haksızlıklar meydana gelmektedir. Bunu en geniş ölçekten, mesela günümüzün acımasız kanlı savaşlarından, işgallerinden ve katliamlarından; en küçük ölçeğe, örneğin yerlere çöp atıp çevreye ve topluma karşı saygısız davranmaya kadar gözlemleyebilmekteyiz. Hepsinin de ortak özelliği erdemsizce hareket etmekten meydana gelmesidir.

TEMEL DEĞERLERİMİZ

Dürüstlük

Her zaman ve her şartta doğru olanı yapmaya çalışıyoruz.

Birbirimize ve diğer bireylere karşı açık ve dürüst davranıyoruz.

Dayanışma

Dayanışma ve yardımlaşmanın toplumun tüm bireyelerine yarar getireceğı düşüncesindeyiz.

Güven

Tüm bireylere güven ve saygı duyarız.

İlişkilerin temelinde güven olduğu zaman insanların en doğru şekilde hareket ettiklerine inanırız.

Geniş Katılım

Her düşünceye saygı duyuyoruz.

Paylaşılan her düşüncenin bizi doğruya yaklaştırdığına inanırız.

Sorumluluk

Kendimize ve topluma karşı sorumluluğumuz olduğuna inanırız.

Saydamlık

Aldığımız kararlar ve yaptığımız hareketler hakkında her bireyin bilgi alma hakkı olduğunu biliriz.

Hesap verebilirliğimizin bize güven duyulmasını sağlayacağına inanıyoruz.

HİKAYELERLE ETİK...

ÇATLAK KOVA

Hindistan’da bir sucu, boynuna astığı uzun bir sopanın uçlarına taktığı iki büyük kovayla su taşımış. Kovalardan biri çatlakmış. Sağlam olan kova her seferinde ırmaktan patronun evine ulaşan uzun yolu dolu olarak tamamlarken, çatlak kova içine konan suyun sadece yarısını eve ulaştırabilirmiş. Bu durum iki yıl boyunca her gün böyle devam etmiş. Sucu her seferinde patronunun evine sadece 1,5 kova su götürebilirmiş. Sağlam kova başarısından gurur duyarken, zavallı çatlak kova görevinin sadece yarısını yerine getiriyor olmaktan dolayı utanç duyuyormuş. İki yılın sonunda bir gün çatlak kova ırmağın kıyısında sucuya seslenmiş.

“Kendimden utanıyorum ve senden özür dilemek istiyorum.”

“Neden?” Diye sormuş sucu. “Niye utanç duyuyorsun?” Kova cevap vermiş.

“Çünkü iki yıldır çatlağımdan su sızdığı için taşıma görevimin sadece yarısını yerine getirebiliyorum. Benim kusurumdan dolayı sen bu kadar çalışmana rağmen emeklerinin tam karşılığını alamıyorsun.” Sucu şöyle demiş:

“Patronun evine dönerken yolun kenarındaki çiçekleri fark etmeni istiyorum.” Gerçekten de tepeyi tırmanırken çatlak kova patikanın bir yanındaki yabani çiçekleri ısıtan güneşi görmüş. Fakat yolun sonunda yine suyunun yarısını kaybettiği için kendini kötü hissetmiş ve yine sucudan özür dilemiş. Sucu kovaya sormuş:

“Yolun sadece senin tarafında çiçekler olduğunu ve diğer kovanın tarafında hiç çiçek olmadığını fark ettin mi? Bunun sebebi benim senin kusurunu bilmem ve ondan yararlanmamdır. Yolun senin tarafına çiçek tohumları ekdim ve her gün biz ırmaktan dönerken sen onları suladın. İki yıldır ben bu güzel çiçekleri toplayıp onlarla patronumun sofrasını süsleyebildim. Sen böyle olmasaydın, o evinde bu güzellikleri yaşayamayacaktı.”

Hepimizin kendimize özgü kusurları vardır. Hepimiz aslında çatlak kovalarız. Kusurlarınızdan korkmayın. Onları sahiplenin. Kusurlarınızda gerçek gücünüzü bulduğunuzu bilerseniz eğer, siz de güzelliklere sebep olabilirsiniz.

ARKADAŞLIK

Kötü karakterli bir genç varmış. Bir gün babası ona çivilerle dolu bir torba vermiş.

“Arkadaşların ile tartışıp kavga ettiğin zaman her sefer bu tahta perdeye bir çivi çak” demiş.

Genç, ilk günde tahta perdeye 37 çivi çakmış. Sonraki haftalarda kendi kendine kontrol etmeye çalışmış ve geçen her günde daha az çivi çakmış. Nihayet bir gün gelmiş ki hiç çivi çakmamış. Babasına gidip söylemiş. Babası onu yeniden tahta perdenin önüne götürmüş. Gence:

“Bugünden başlayarak tartışmayıp kavga etmediğin her gün için tahta perdelerden bir çivi çıkart.” demiş.

Günler geçmiş. Bir gün gelmiş ki tahta perdede hiç çivi kalmamış. Babası ona:

“Aferin iyi davrandın ama bu tahtaya dikkatli bak, çok delik var. Artık hiçbir şey geçmişteki gibi güzel olmayacak. Arkadaşlarla tartışıp kavga edildiği zaman kötü kelimeler söylenilir. Her kötü kelime bir yara, bir delik aynen kalacak, kapanmayacaktır. Bir arkadaş ender bir mücevher gibidir. Seni güldürür, yüreklendirir sen ihtiyaç duyduğunda yardımcı olur seni dinler sana yüreğini açar” demiş.

KAMU GÖREVLİLERİ ETİK SÖZLEŞMESİ

Kamu hizmetinin her türlü özel çıkarın üzerinde olduğu ve kamu görevlisinin halkın hizmetinde bulunduğu bilinç ve anlayışıyla;

* Halkın günlük yaşamını kolaylaştırmak, ihtiyaçlarını en etkin, hızlı ve verimli biçimde karşılamak, hizmet kalitesini yükseltmek ve toplumun memnuniyetini artırmak için çalışmayı,

* Görevimi insan haklarına saygı, saydamlık, katılımcılık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme ve hukukun üstünlüğü ilkeleri doğrultusunda yerine getirmeyi,

* Dil, din, felsefi inanç, siyasi düşünce, ırk, yaş, bedensel engelli ve cinsiyet ayrımı yapmadan, fırsat eşitliğini engelleyici davranış ve uygulamalara meydan vermeden tarafsızlık içerisinde hizmet gereklerine uygun davranmayı,

* Görevimi, görevle ilişkisi bulunan hiçbir gerçek veya tüzel kişiden hediye almadan, maddi ve manevi fayda veya bu nitelikte herhangi bir çıkar sağlamadan, herhangi bir özel menfaat beklentisi içinde olmadan yerine getirmeyi,

* Kamu malları ve kaynaklarını kamusal amaçlar ve hizmet gerekleri dışında kullanmamayı ve kullandırmamayı, bu mal ve kaynakları israf etmemeyi,

* Kişilerin dilekçe, bilgi edinme, şikayet ve dava açma haklarına saygılı davranmayı, hizmetten yararlananlara, çalışma arkadaşlarıma ve diğer muhataplarıma karşı ilgili, nazik, ölçülü ve saygılı hareket etmeyi,

* Kamu görevlileri Etik Kurulunca hazırlanan yönetmeliklerle belirlenen etik davranış ilke ve değerlerine bağlı olarak görev yapmayı ve hizmet sunmayı taahhüt ederim.

GÜZEL SÖZLERLE ETİK...

Erdemli İnsan Olalım

'Bir lokma,bir hırka'
Değil ama; Azla yetinmesini bilelim.

Azla yetinmesini bilenler,
Mutluluğu tez yakalarlar..

Gözü doymayanlar ise,
Mutluluğa
Asla ulaşamazlar..

Ulaştıklarını sansalar bile,
Hırslarının girdabında
Çabucak boğulurlar,
Çabucak bunalırlar..

Boşuna söylememiş
Filozof Diyojen;
Başına dikilip
Mağrurca,
'Dile benden,ne dilersen' diyen
Hükümdar Büyük İskender'e;
'Gölge etme, başka bir şey istemem' diye..

Keza
Peygamberimiz de;
Asıl zenginliğin,
Mal çokluğunda değil;
Gönül tokluğunda olduğunu
Boşuna işaret buyurmamıştır.

O nedenle;
Daima,bardağın dolu tarafını görmeye çalışalım.

Daima iyimser,
Daima
Tokgözlü olalım.

Hiçbir zaman;
Açgözlü,
Doyumsuz
Olmayalım.

Yine, yüce Peygamberimizin öğütlediği gibi;
Yaşlılıktan önce gençliğin,
Hastalıktan önce sağlığın,
Yoksulluktan önce zenginliğin,
Meşguliyetten önce boş vaktin,
Ölümden önce hayatın,
Kıymetini iyi bilelim..

Hasılı;
İyi yönde örnek,
Erdemli insan olalım...

